Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Valmistelija: Kehittämispäällikkö Sanna-Riikka Saarela 6.10.2025 SYKE/2025/1868
Johdon tuki

Eduskunnan ympäristövaliokunta Julkinen
ymv@eduskunta.fi

Viite: Ympäristövaliokunta tiistai 07.10.2025 klo 10.00 / VNS 7/2025 vp / Asiantuntijapyyntö
Asia: VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

Suomen ympäristökeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua ympäristövaliokunnalle valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäisestä osasta.

Syke on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tuottaa tietoa, asiantuntemusta ja palveluja yhteiskunnan eri toimijoille. Syke mahdollistaa vihreää siirtymää ja kestävyysmurrosta tuottamalla ja välittämällä monipuolisesti, ratkaisukeskeisesti ja vuorovaikutteisesti tietoa, sekä arvioimalla politiikan ja suunnitelmien vaihtoehtoja ja vaikuttavuutta. Syke tukee tutkimuksellaan ja asiantuntemuksellaan kansallista ja EU-tason yhteiskunnallista päätöksentekoa ja lainsäädännön toimeenpanoa. Merkittävä yhteiskunnallinen kysyntä kestäville ratkaisuille ja ympäristöalan osaamiselle on heijastunut viime vuosina Syken toimintaan.

Keskitymme lausunnossamme ympäristö-, ilmasto- ja kestävyysnäkökulmiin.

Ympäristön ja ilmaston tilassa ennakoidut muutokset näkyvät jo nyt

Tulevaisuusselonteon toimintaympäristön muutostekijät kietoutuvat monin tavoin yhteen: voimakkaat muutokset ympäristössä haastavat yhteiskuntia muuttamaan talousjärjestelmäänsä kestävämmäksi. Tämä puolestaan haastaa kehittämään osaamista ja teknologiaa. Samanaikaisesti geopoliittiset muutokset nostavat kokonaisturvallisuuden merkitystä, jossa myös luonnonvarojen saatavuus, kiertotalouden mahdollisuudet sekä yhteiskunnallisen resilienssin kasvattaminen korostuvat.

Keskeiset tulevaisuusselonteossa esitetyt ympäristön muutostekijät vaikuttavat jo nyt merkittävästi yhteiskuntiin ja ihmisten hyvinvointiin. Euroopan ympäristöviraston juuri julkaisema Euroopan ympäristön tila 2025-raportti kertoo viimeisimpään tutkimustietoon perustuen Euroopan ympäristön, ilmaston ja kestävyyden tilasta ja tulevaisuudennäkymistä. Kasvihuonekaasupäästöjen ja ilmansaasteiden vähentämisessä on edistytty merkittävästi, mutta ympäristön tila, varsinkaan luonnon tila, ei ole kokonaisuudessaan hyvä. Luonto pilaantuu edelleen, sitä käytetään kestämättömästi ja luonnon monimuotoisuus vähenee. Myös kiihtyvän ilmastonmuutoksen vaikutukset ja niihin sopeutuminen ovat polttava haaste. Samanlaista viestiä kertoo myös Tukholman yliopiston *Stockholm Resilience Centren* hiljattain päivitetty arvio ihmiskunnalle keskeisten biologisten ja fysikaalisten

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

järjestelmien planetaarista rajoista. Yhdeksästä arvioidusta rajasta seitsemän turvallinen raja on ylittynyt. Ylitysten vuoksi saatamme tulevaisuudessa kokea peruuttamattomia ja jyrkkiä muutoksia.

Ilmaston ja ympäristön tilan heikkeneminen aiheuttavat suuria riskejä taloudelliselle hyvinvoinnille, turvallisuudelle ja elämänlaadulle. Taloudellinen kilpailukykymme on monin osin riippuvainen luonnonvarojen hyödyntämisestä. Samalla kun ympäristöön liittyvät muutostekijät tarjoavat Suomelle taloudellisia mahdollisuuksia uuden liiketoiminnan muodossa sekä potentiaalia ratkaisujen tarjoamiseen kansainvälisesti, ne haastavat myös merkittävästi nykyisenkaltaisen elinkeinorakenteemme ja osaamispohjamme.

Suomen ympäristökeskus haluaakin korostaa ympäristön muutostekijöiden merkitystä koko yhteiskuntamme kestävyydelle ja kokonaisturvallisuudelle. Näitä tekijöitä tulee tarkastella rinnakkain muiden muutostekijöiden kanssa, kun tulevaisuusselontekoa käytetään yhteiskunnan ohjaamisen tukena.

Tulevaisuusselonteon vaikuttavuus vaatii poikkihallinnollisuutta

Tulevaisuusselonteossa kuvatut systeemiset taloudelliset, yhteiskunnalliset, geopoliittiset ja ympäristölliset riskit vaikuttavat kokonaisturvallisuuteemme jo nyt, mutta useiden ennusteiden mukaan kiihtyvällä tahdilla lähitulevaisuudessa. Tästä syystä tulevaisuusselonteossa kuvatut toimet, joita olisi tehtävä joka tapauksessa skenaariosta riippumatta, muodostavat näkemyksemme mukaan erittäin perustellun pohjan sekä lyhyen että pitkän aikavälin suunnittelulle ja päätöksenteolle. Ennakoinnin ja skenaarioiden avulla taas voidaan tunnistaa, mihin voidaan ja mihin pitäisi vaikuttaa. Kestävämpi tulevaisuus vaatii lisää rohkeutta pitää kiinni sovituista tavoitteista, osallisuutta luottamuksen ja toimijuuden vahvistamiseksi, innovaatioita kestämättömien teknologioiden ja toimintatapojen korvaamiseksi sekä runsaasti konkreettisia tekoja yhteiskunnan kaikilta tahoilta.

Suomen ympäristökeskus toteaa, että ympäristö-, ilmasto- ja kestävyyshaasteiden näkökulmasta toimenpiteiden suunnittelussa on tarpeen korostaa poikkihallinnollisuutta, politiikkakoherenssia sekä yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja toimijuutta. Ohjauskeinovalikoimassa on nojauduttava monipuolisuuteen soveltamalla sääntelyä, taloudellisen ohjausta ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa ohjausta määrätietoisesti, pitkäjänteisesti ja strategisesti julkisten toimijoiden, yritysten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyössä.

Tulevaisuusselonteko politiikkatoimien arvioinnin tukena

Tulevaisuusselonteon vaihtoehtoiset mahdolliset tulevaisuuskuvat tarjoavat näkökulmia, joita vasten ajankohtaisten päätösten lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia voidaan tarkastella. Nykyistä lainsäädäntöehdotusten vaikutusten arviointia olisikin tarpeen laajentaa, jotta toisiinsa yhä tiiviimmin linkittyvät muutostekijät ja niiden keskinäiset vaikutusmekanismit tulisivat huomioiduksi yhteiskunnallista ohjausta suunniteltaessa sekä ohjauksen vaikutuksia arvioitaessa. Hyvänä esimerkkinä tästä on Arktinen alue, joka on selonteossakin tunnistettu yhdeksi monia muutostekijöitä yhteentuovaksi kokonaisuudeksi. Ilmastonmuutoksen, luontokadon, vihreän siirtymän ja geopoliittisten paineiden ja mahdollisuuksien arvioiminen tulee tapahtua samoissa prosesseissa ja eri toimijaryhmät huomioon ottaen.

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Suomen ympäristökeskus toteaa, että tulevaisuusselonteossa on huomioitu eri muutostekijät ja niiden perusteella muotoillut skenaariot varsin kattavasti. Tulevaisuusselonteko tarjoaa hyvän perustan lainsäädäntöehdotusten muotoilulle, toimeenpanolle sekä erityisesti niiden vaikutusten arvioinnille. Näissä prosesseissa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota muutostekijöiden keskinäisiin vaikutussuhteisiin, kuten ympäristön vääjäämättömien muutosten vaikutuksiin yhteiskunnan eri sektoreille.

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet kehittämispäällikkö Sanna-Riikka Saarela ja kehittämispäällikkö Juha Peltomaa.

Jakelu	ymv@eduskunta.fi
Kopio	kirjaamo@syke.fi

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underteckning
Electronic Signature

Asiakirja: **SYKE/2025/1868-2 Syken lausunto YmV:lle VN:n tulevaisuusselonteon ensimmäisestä osasta**

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus
Sanna-Riikka Saarela, Suomen ympäristökeskus, johdon tuki

Signed By:Sanna-Riikka Saarela
Signed at:2025-10-05 11:07:33 +03:00
Reason:I approve this document

Signed By:Leif Schulman
Signed at:2025-10-06 08:01:26 +03:00
Reason:I approve this document

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**